

seria de autor
Herta Müller

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Herta
Müller

Patria mea era
un sâmbure
de măr

O discuție cu Angelika Klammer

Traducere din germană și note de
Alexandru Al. Șahighian

HUMANITAS
fiction

Redactor: Daniela Ștefănescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: George Șerban
DTP: Iuliana Constantinescu, Carmen Petrescu

Tipărit la Everest

HERTA MÜLLER

MEIN VATERLAND WAR EIN APFELKERN

Copyright © Carl Hanser Verlag München/FRG 2014

All rights reserved.

Authorized translation from the original German language edition
published by Carl Hanser Verlag München/FRG

© HUMANITAS FICTION, 2016, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MÜLLER, HERTA

Patria mea era un sâmbure de măr: o discuție cu Angelika Klammer /

Herta Müller; trad. și note: Alexandru Al. Șahighian. –

București: Humanitas Fiction, 2016

ISBN 978-606-779-104-4

I. Klammer, Angelika

II. Șahighian, Alexandru Al. (trad.)

821.112.2-94=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382; 0723 684 194

Bufnițe pe-acoperiș

„Peisajul copilăriei noastre“, spuneți într-unul dintre eseurile dvs., „jalonează percepția peisajului din toți anii care urmează. Peisajul copilăriei socializează fără indicii. Se furișează înlăuntrul nostru.“ În copilăria dvs., câmpurile de porumb se-ntindeau în jurul întregii lumi.

Urișele câmpuri de porumb socialiste. Când stăteai în plin câmp printre tulpinile dese de porumb, câmpul era o pădure. Porumbul se înălța deasupra capului tău, nu mai vedeai afară din porumbiște. Dar sus lipseau coroanele arborilor, nu era umbră, soarele te bătea în cap toată ziua, toată vara. Și-apoi, toamna târziu, dădeai peste numeroase câmpuri uitate. Care rămâneau pălite și zbârlite, nerecoltate. Le vedeai de departe. Venea zăpada, iar ele o porneau peste pământuri. Și-așa, de departe și văzute din afară, erau ca niște cirezi flămânde care cutreierau vertical întreaga lume. Vertical, da.

În acest peisaj supradimensionat copilul se simte pierdut, resimte prima sa mare singurătate.

Așa a și rămas. Cred că există două soiuri de oameni, care se deosebesc prin felul cum percep peisajul. Unora le place să se urce pe munte, să-și proptească picioarele chiar dedesubtul norilor și să domine valea cu fruntea, cu privirea. Ajunși

sus, respirația li-e slobodă, răsuflă în largul lor și pieptul li se dilată. – Iar ceilalți, când se află sus și privesc în jos, se simt de-a dreptul pierduți. Eu mă număr printre cei pierduți, mă gâtui. Cu cât mai întinsă-i priveliștea, cu-atât mai strâmtorată și urgisită sunt. De parcă îndată m-aș prăpădi, existența mi-e pusă pe de-a-ntregul la îndoială. Cred că asta se-ntâmplă din pricina nemărginirii în care mă transpun numai-decât și în fața căreia, în fond, nu sunt nimica. Privesc un vast peisaj și mă simt prinsă fără putință de ieșire.

Altădată percepeam natura ca pe un supliciu fizic: natura-i nemiloasă, îngheață, arde – și tu arzi sau îngheți odată cu ea. Verile dogoritoare, toride, setea din gâtleej, praful pământului, nu te poți apăra de ele. Corpul nu-i făcut pentru așa ceva, doare și e istovit. Pentru că nu ești piatră sau copac. Materia din care ești făcut nu rezistă în fața naturii, e o materie derizorie, perisabilă. Orice muncă a câmpului se-nsoțea cu-o tristețe pe care nu mi-o doream defel, fiindcă ea te costă forță în plus. Dar venea peste mine, împotriva mea și nu-mi dădea pace. Era atâta tristețe fără rost, stupidă, de parcă de fiecare dată mă așteptase chiar aici, pe câmp, ori în valea râului: cât timp mai e acesta corpul tău, cât timp o să mai fii în viață? Oricât de des ai fi în peisaj, tot nu faci parte din el. Găseam că natura-i dușmănoasă. La fel și iarna. Mai târziu am aflat că anumite fenomene naturale erau folosite pentru a-i chinui pe oameni în închisori, în lagăre. Cercul polar și deșertul, gerul și arșița pot ucide și le poți întrebuința ca instrumente de tortură pentru a nimici oameni. Mi-aminteam mereu de asta, și nici mai târziu, la oraș, n-am înțeles cum de alții se simt mai presus de toate, se-așază pe-un vârf de munte și se uită în vale cu ochii și cu degetele de la picioare, și sunt fericiți. Cum de reușesc asta?

*Oare natura ne apare ca dușmănoasă fiindcă omul e la chere-
mul ei și trebuie să se afirme înlăuntrul și împotriva ei? În opera*

dvs. natura nu apare niciodată ca loc de joacă ori de contemplație, ci doar ca loc al celei mai dure munci.

Pentru săteni, peisajul nu era nici urât, nici frumos, ci un loc de muncă, un teren agricol. Țăranii au nevoie de peisaj pentru a supraviețui, vremea decide dacă iese sau nu ceva din recoltă. Și neîncetatul boicot al naturii – când inundă, când usucă totul, când vine-o grindină sau o furtună și se-alege praful de tot. Niciodată nu mi-a plăcut peisajul. Cu toate acestea aveam o foarte strânsă legătură cu plantele. Adeseori eram singură în peisaj, simțul de observație mi-era de ajutor. Eram nevoită să stau în vale ziua întregă, iar ziua era nesfârșit de lungă. Ce era să fac acolo? Și-atunci îmi petreceam vremea cu plantele. S-a întâmplat așa. Nu eram conștientă de asta, dar îmi căutam un reazem.

Am gustat toate plantele, în fiecare zi mâncam din toate. Toate-și aveau gustul lor aspru, acru, iute sau amar. În mod vădit n-am nimerit niciodată ceva otrăvitor. Poate că îndelunga singurătată de zi cu zi îmi dăduse un soi de instinct ca al animalelor. Cum de n-am mâncat, de pildă, niciodată mătrăgună sau lăcrămioare? Valea se-nvecina cu marginea pădurii, iar acolo creșteau multe lăcrămioare.

O descrieți ca pe dorința să vă asemănați cu plantele, ba poate chiar să vă transformați în ele, căci plantele o scot la capăt cu-acest peisaj, pe când copilul, nu.

Întotdeauna am crezut că plantele sunt la ele acasă în vale, împăcate cu sine și cu lumea, în vreme ce eu sunt nevoită să bâjbâi pe-acolo și nu știu ce să fac cu mine. Mai credeam și că, dacă mănânc îndeajuns din acele plante, poate voi ajunge să fac parte din peisaj, fiindcă trupul în care umblu se conformează plantelor. Speram ca plantele pe care le mâncasem să-mi schimbe pielea, carnea, în așa fel încât să mă

potrivesc mai bine cu voola. Era deja încercarea să fiu pe potrivaa plantelor, să mă transform. Să mă transform – cuvântul nu mi-ar fi venit în minte, nici măcar nu aveam vreunul. Era doar dorința să găsec un loc pentru mine, să mă cruș, să-mi rânduiesc timpul astfel încât să-l pot răbda. Îți vezi întreaga vremelnicie, și nici pentru ea n-ai vreun cuvânt, dar te preocupă nu doar lucrurile pentru care ai cuvinte. Ca să pot răbda nu-mi trebuiau cuvinte, oricum nu asemenea noțiuni abstracte. Și-n caz că mi-ar fi fost necesare, era bine că n-o știam. Există tocmai la copii simțiri care-s tot pe-atât de concrete precum corpul însuși – nici mai mult, nici mai puțin. Ele pur și simplu există, și-i suficient. E mai mult decât de-ajuns. În cazul meu era acest fel de a mă simți străină, mereu sunt singură cu-aceste plante și tot nu sunt una de-a lor. Rămân o străină și-s greu de suportat pentru ele, sunt sastisite de mine și-ntr-o bună zi, curând probabil, mă-nghite pământul.

*Câmpul hrănește oamenii doar pentru ca mai târziu să-i înghită.
Acest ciclu e conceput agresiv, nu pașnic sau natural, iar omul
nu-i aici nimic altceva decât un „candidat la panopticul morții“.*

Oamenii seamănă ceea ce crește, apoi culeg și mănâncă ce-au semănat. Îmi ziceam că-ntr-o viață de om mănânci făina a poate treizeci de saci de grâne, ori cincizeci, ori o sută – grâul te hrănește până te-nghite pământul. Moartea a-nsemnat totdeauna pentru mine că te-nghite pământul. Și-mi ziceam că pământu-i așa de voluminos fiindcă deja au murit atât de mulți oameni și dobitoace.

Mereu am căutat pentru toate justa măsură. Când aveam să mănânc atâta trifoi pe cât cântăream eu însămi, atunci trifoiul mă va plăcea, așa-mi ziceam. Dar nu știam de-i bine sau rău să mă placă trifoiul. Sau să mănânc pătlagina de pe-o

bucată de pământ cât patul de mare, și-atunci, în timp ce vacile s-ar fi culcat leneșe în iarbă, aș fi putut să ațipesc și eu nițel. Îmi mai ziceam că ți se numără toate suflările pe care le tragi în piept. Că ele se-nșiruie precum niște bile miciuțe de sticlă pe-o ață, formând un șirag. Iar când șiragul răsufflărilor ajunge lung cât de la gură la cimitir, atunci omul moare. Cum însă respirația-i nevăzută, nimeni nu știe ce lungime are șiragul răsufflărilor sale. Și de aceea nimeni nu știe nici despre sine, nici despre-un altul când va muri. Și-mi mai ziceam, tot așa, că atunci când părul tăiat de pe capul unui bărbat ajunge să umple-un sac, și sacul e greu cât bărbatul, atunci acesta moare. Era vorba mereu despre cât de mult trăiește cineva. Voiam să-i pun timpului o măsură ca să devină un obiect pe care-l vezi și-l poți mânui. Dar justa măsură n-o aflam niciodată, așa că-mpingeam încolo și-ncoace timpul plictisit sau hăituit nu doar ca pe-o enigmă – toate aceste socoteli absurde și fără nici un rezultat mă-nfricoșau încă mai mult.

Și pentru că voiam să semăn cu plantele, firește că și vorbeam tare cu ele. Și așezam ore în șir felurite flori unele lângă altele, comparându-le chipurile și împerechindu-le și cununându-le pe unele cu altele.

Aveați obligația să păziți vacile în vale. Ca animale, vacile ocupă o poziție intermediară: nu sunt așa de aproape de peisaj ca plantele, nu au prins rădăcină, și totuși sunt mai aproape de el ca omul.

Eram convinsă că plantele stau nemișcate numai peste zi, dar că noaptea, când toată lumea doarme, ele umblă încolo și-ncoace făcându-și vizite ori călătorind în alte ținuturi. Că rădăcinile lor rămân în pământ, așteptându-le, și că spre dimineață, când se luminează, ele se reîntorc, acesta fiind motivul pentru care cresc în același loc zi de zi.

Firește că zi de zi mă uitam cu gândul aiurea sau curiosă la aceste vaci care-și sunt lor însele suficiente. De cum ajungeau la iarbă, se aplecau și pășteau până ce seara erau mânate înapoi acasă. N-aveau nevoie de nimic altceva, nu se uitau la cer. Abia dacă se uitau și la mine, slavă Domnului. Își scuturau capetele fiindcă muștele li se vârău săcâitoare în ochi. Ce aveau ele frumos erau doar ochii mari. Uneori îmi părea rău de ochii lor care străluceau ca apa în fântâna adâncă și în care mă oglindeam de parcă aș fi crescut strâmb din pământ. Și-atunci chiar nu mai știam dacă-mi pare rău de ochii lor triști ori de mine însămi. Dar erau și zile când vacile, în loc să pască, se agitau încolo și-ncoace pe pășune. Iar eu după ele, fiindcă trebuia să am grijă să nu nimerească pe izlazarile de stat și să nu facă pagube pe care să trebuiască să le plătești. Era insuportabil, mă sleia de puteri și uram vacile.

Câte vaci trebuia să păziți?

În cea mai mare parte din timp aveam trei vaci și pentru câteva luni se mai adăugau apoi și doi, trei viței. Iar când vițeii atingeau greutatea prescrisă trebuia să-i predăm la stat. Trei vaci – dar fiecare vacă e-o matahală și nu așa de blândă precum arată, ci sălbatică și cu forța unui tractor, foarte căpățânoasă și irascibilă. În asemenea zile sălbatice eram disperată și-nvățasem să plâng în timp ce-alergam, și s-alerg în timp ce plângeam.

Zilele se structurau doar datorită trenurilor care treceau pe-acolo. În ele erau orășeni, femeile în rochii frumoase de vară, iar copilul se-apropie cât mai mult de calea ferată, vede sclipind bijuterii, licăriri ale unui alt fel de viață, și face semn cu mâna.

Da, valea era tăcută, trenurile le auzeam de departe, puteam ajunge din timp aproape de șine. Trenul era ca o vizită. Ca și cum în vale sosiseră musafiri, lume, ba chiar oameni care

nu veneau niciodată în sat. De cum auzeam de departe murmurul trenului, îmi și scoteam șorțul ca să fac semn cu el. Chibzuiam încă de dimineață, îmbrăcându-mă, ca azi să port șorțul albastru călcat, dacă în ziua precedentă îl avusesem pe cel înflorat sau cu picățele. Voiam să flutur un alt șorț în caz că în tren se aflau oamenii de ieri. Păcat că trenul era foarte scurt, nu mai mult de trei, patru vagoane. După ce treceau mă simțeam părăsită ca și cum aerul mi-ar fi trântit în nas ușa sa teribil de mare și de albă. Mă-ndepărtam încet de șine punându-mi din mers iar șorțul. În tren se aflau orașeni sau săteni frumos îmbrăcați care reveneau de la oraș. Când sătenii mergeau la oraș își îmbrăcau hainele de duminică pentru ca să nu bată la ochi cu lucruri urâte. Fusesem cu mama de câteva ori la oraș, la doctor sau ca să cumpărăm pantofi. La oraș, lumea nu se umplea de murdărie așa de tare, oamenii nu stăteau toată ziua în soare, nici în praful porumbiștilor, ci la umbra caselor mari, pe trotuare. Bărbații purtau încă din zori cămăși cu mâneci scurte, iar femeile pantofi cu toc cui și genți de lac. Le vedeam și în trenul care trecea, stăteau pe culoar la fereastra deschisă, machiate, aveau broșe, coliere, unghii roșii. Și eu le făceam semn cu șorțul meu vechi roșu sau albastru – eu în mizeria mea, în singurătatea mea slinoasă. De-aș fi născută altundeva ori din alți părinți – așa mă muncea uneori gândul –, oare-aș fi atunci un alt copil? Ori aș fi același copil, indiferent de cine-mi sunt părinții și de unde m-am născut? Ori sunt și rămân prinsă-n pielea mea mereu același copil indiferent de ce-aș vrea să fiu și de câte plante mănânc? Oare rămân toți prinși mereu în ei înșiși? Și-n paralel cu asta simțeam mereu că ceea ce gândesc e nepermis. Nimeni n-are voie să știe că mă frământă asemenea gânduri. Și nici să-mi citească pe față că mănânc flori și le cunun între ele. De m-ar fi prins lumea cu de-astea, ar fi fost cel mai rău lucru cu puțință, fiindcă s-ar fi crezut că nu-s normală la cap.

Dar nu v-a prins nimeni. Ce v-a păzit de asta – zgârcenia la vorbă a familiei, muștenia în care munceați ori ședeți unui lângă alții?

Nu, nu m-a prins nimeni. Nu mi se citea absolut nimic pe față. Nimănu-i nu i se citea ceva pe față. Când afară se-n-tuneca veneau cu toții la masă, la cină. Mâncam și nimeni nu-l întreba pe celălalt cum își petrecuse ziua. Fiecare-și târa după sine secretele. Eram sigură că fiecare-i trist din creștet până-n tălpi, că fiecare are gheare-n inimă și că se împotri-vește, dar numai înlăuntrul lui ca să nu se vadă. Credeam că această tristețe rurală îi stăpânește pe toți, că e egal distri-buită peste toate. Că nu i te poți sustrage.

Tocmai pentru că nu i te poți sustrage, scrieți că trebuie „să în-veți să suporti și să orânduiești tristețea“. Și imediat după asta: „Copilăria este, probabil, cea mai confuză parte a vieții... Se construiesc și se demolează concomitent atât de multe ca niciodată mai târziu“.

Eram foarte des tristă când eram copil, fiindcă eram prea mult timp singură, fiindcă și în casă trebuia să lucrez mult, de pildă să spăl geamurile. Erau vreo sută de geamuri, feres-tre duble cu trei aripi, până ce le terminam trecuse ziua în-treagă. Bun, un pic puteai să mai dai și rasol sau să te zorești. Dar asta-ți mânca tot timpul. Așa era cu educația asta, trebuia să-nvăț spălatul geamurilor pe toată viața. De-atunci n-am mai spălat niciodată geamuri. Știu până la sastisire cum e să dai ascultare, când vor să te pregătească pentru ceva, când trebuie să consideri că ceva ți-e neapărat necesar în viață. Dar în cap ți se formează exact contrariul, îți spui: n-am să mai spăl geamuri niciodată în viață. Te eliberezi, și cel puțin cu această libertate inversă merge ușor.